

is niet
uiging
blin-
uit te
erling,
an het
it wil-
eerst-
kende
vrijen,
dat de
ebben,
at wie
tilwij-

t twee

deze
ingen-
eld, die
mogen
Gere-
a noch
genigte
de van-
uclien,
stellen
gezien
als zijn
els de
van de
ijk met
om de
Schrift
dingen
oordeel
a waar
t bloed
eeuwen
dhaafd,
le Ge-
dordt
echeit,
t Gods
splinter
o eigen
sel, dat
is aan-
tafbaar
sel niet
worden,
mogen
ig den

oep op
ie over
standers
dit hun-
en van
er vrije
en ook
et recht
an de
n, hun
n. Zulk
es wat
aan den
ort zou
erklijke
er zal
t betere
van dit
strijdige
t helaas

ds.

gebracht
te gebod-
tenade-
verbond
geven,
eldt, we
ze ordi-
voorin,
op den
anekleke
den: ja
t alleen
ndmaal
onder
inderen
ers dan
van dit
tkomen
egzaam
geen in
rekenis
niet
choort.
gebed
oer te
nchtig
ramen-
daarom
in zich
us zou
oe zou
s, dat
maken
gebed
lijvend
nar de
om ons
r moet
anders
Zelfs
zeker
Apo-
zin op
ipelen
reis to
koffer,
it nog
gelden
dat de
mag
er let-
ting in
die
unneer
vrijen
ander
er wel

geen Christen, die meenen zal, dat dit thans nog in letterlijk zin voor ons geldt. En wanneer aldus reeds in het Nieuwe Testament onderscheid moet gemaakt worden tusschen vorm en inhoud, tusschen letter en geest, dan geldt dit natuurlijk in nog veel sterkere mate ten opzichte van het Oude Testament, omdat we hier te doen hebben met de bedeeeling der schaduwen en ceremoniën, die voor ons is afgedaan. Volkomen terecht hebben onze Gereformeerde vaders daarom zelfs in de *wet der tien geboden*, die toch de grondwet is voor heel het zedelijk leven, dit onderscheid aangenomen, waar ze leerden, dat in het vierde gebod onderscheiden moest worden tusschen hetgeen ceremonieel was en alleen voor Israël gold, en hetgeen moreel was en ook ons verbindt. Van menscheelike willekeur is hierbij natuurlijk geen sprake. Zelfs niet van een toekennen aan de Kerk van de macht om een gebod Gods te veranderen. Er moet altoos uit Gods Woord zelf worden aangewezen, waar de grond ligt voor zulk een onderscheiding. En het mag ons daarbij nooit te doen zijn om onze meening in plaats van Gods gebod te schuilen of dit gebod te verzwakken, maar juist omgekeerd om den waren zin en bedoeling van dit gebod Gods te leeren verstaan.

Past men dezen regel nu toe op hetgeen God de Heere bevolen heeft onder Israël omtrent het teeken des verbonds, dan is de bovengenoemde bedenking ook niet moeilijk te weerleggen. Want dat de ordinantie Gods aan Abraham gegeven omtrent het teeken des verbonds, tot den dienst der ceremoniën behoorde, leert de Heilige Schrift ons duidelijk genoeg. Reeds bij het teeken zelf blijkt dit, want de besnijdenis is door den doop, evenals het eten van het Pascha door het Avondmaal vervangen. Toevallig is die verandering niet; ze hangt met de verandering in de bedeeeling der genade samen. De besnijdenis, die met bloedstorting geschiedt, is vervangen door het onbloedige onderdompelen of besprengen met water, ook al blijft de betekenis van beide teekenen gelijk en al verklaart de Apostel Paulus daarom, dat de doop een onbloedige besnijdenis is. En evenzo is het met het paaschlam, dat op bloedige wijze geslacht werd, als symbool van Christus, ons pascha, dat voor ons geslacht is geworden, maar dat nu vervangen door het onbloedige teeken van het breken van het brood en het uitgaan van den wijn, welke beide ons op het verbroken-woorden van Christus lichaam en het vergoten worden van zijn bloed wijzen. En evenzeer als de teekenen veranderd zijn, is er ook verandering in de wijze, waarop die teekenen bediend worden moeten. Vooreerst was onder Israël de besnijdenis niet alleen een Sacrament, maar tegelijk ook een nationaal teeken, wat daarmee samenhangt, dat onder de bedeeeling der schaduwen Israël als volk tegelijk het volk Gods representeerde. Onder het Nieuwe Testament is dit nationaal verbond te niet gedaan. De Apostelen verklaren telkens, dat Gods volk niet meer een uitwendige natie is, maar een geestelijk volk, Gods ware kinderen, die onder alle volkeren en naties verspreid zijn. Vandaar dat de doop thans alleen bediend mag worden aan de kinderen uit dit volk Gods, d. w. z. uit de geloovigen, geboren, maar nooit als een nationaal teeken mag gebruikt worden. Een volkskerk en volksdoop kent het Nieuwe Testament niet. In de tweede plaats hangt evenzeer met die verandering der bedeeeling samen, dat het sacrament van den doop nu ook geschenken wordt aan de vrouwelijke kinderen en niet aan de mannelijke alleen. Nog daargelaten dat het teeken der besnijdenis uiteraard alleen bij mannelijke kinderen kon plaatsvinden, hing die beperking van het sacramentele teeken bij Israël tot de mannelijke nakomelingen ongetwijfeld ook daarmee samen, dat de positie der vrouw onder Israël een andere was dan nu. De volkomen vrijmaking der vrouw in geestelijk opzicht is eerst door Christus gekomen; onder Israël werd ze geestelijk nog onder den man gerekend en nam ze een inferieure positie in. De belofte Gods gold zeker ook haar, want die belofte was niet: Ik zal de God van uw zonen, maar Ik zal de God van uw zaad zijn, en onder dat zaad is ook de vrouw bedoeld. Alleen het teeken en zegel van die belofte werd onder Israël aan de vrouw in den man gegeven. Onder het Nieuwe Testament is dit anders geworden. In Christus is noch man noch vrouw. Vandaar dat de Apostelen niet alleen mannen, maar ook vrouwen hebben gedoopt. En vandaar dat de Kerk volkomen terecht dien doop bedient niet alleen aan de kinderen van het mannelijke, maar evenzeer aan de kinderen van het vrouwelijke geslacht. En evenzo staat het in de derde plaats met de bepaling Gods, dat de besnijdenis op den *achtsten* dag moest bediend worden. Dat hiervoor een bepaalde dag wordt aangewezen, hangt wederom samen met het ceremonieel karakter van Israël's eeredienst. De eerste levensweek moest het kind nog blijven in de onreinheid, waarin het geboren was; maar op den eersten dag der nieuwe levensweek moest het teeken van het genadeverbond ontvangen. Maar volkomen terecht heeft de Christelijke Kerk van meet af de bediening van den doop ook bij de kleine kinderen niet aan een bepaalden dag gebonden, want de Apostel neemt deze ceremonieel onreinheid onzer kinderen weg, door te zeggen, dat ze *heilig* zijn reeds van hun geboorte af. En waar de genade van Christus reeds van de geboorte af onzer kinderen toekomt, daar behoeft het teeken van die genade niet tot den achtsten dag te worden uitgesteld, zoals bij Israël, maar kan het zoo spoedig mogelijk hun geschenken worden. Aan een bepaalden dag is de bediening van dit sacrament voorts niet gebonden, want onder

het Nieuwe Testament is er geen onderscheid der dagen, en wie zulk een onderscheid toch zou willen invoeren, zou tot Joodsche superstitie vervallen. Alleen in zooverre ligt in dit gebod Gods ook voor ons een blijvende betekenis, dat elk noodeloos uitsstel van den doop ongeoorloofd is. Al was de besnijdenis een pijnlijke en veel gevaarlijker operatie dan de doop, toch wilde God de Heere niet, dat de ouders onder Israël de besnijdenis naar eigen willekeur zouden uitsstellen tot het eerste of tweede levensjaar. Langer dan acht dagen met de besnijdenis te wachten om het kind des verbonds door dit teeken in het verbond Gods op te nemen, mocht een vader onder Israël niet. En op dien grond hebben onze Gereformeerde Kerken steeds geoordeeld, dat ook elk noodeloos uitsstel van den doop ongeoorloofd is, want dat God de Heere wil, dat we onze kinderen zoo haast dit geschieden kan, het teeken des verbonds zullen geven.

Maar al stemmen we dus gaarne toe, dat wat dit drietal punten betreft: het nationaal karakter van de besnijdenis, het bedienen van dit teeken alleen aan mannelijke kinderen en het vaststellen van een bepaalden dag, waarop de besnijdenis moest plaats vinden, deze ordinantie Gods aan Abraham een ceremonieel karakter droeg en daarom voor ons in dien vorm niet meer geldt, toch mag daaruit niet worden afgeleid, dat dus heel deze ordinantie Gods tot de ceremoniën van Israël behoorde, die voor ons hebben afgedaan. Juist zou deze conclusie alleen dan wezen, wanneer men uit de Schrift kon aantoonen, dat ook datgene wat het wezen en de kern van deze ordinantie uitmaakte, d. w. z. het bevel om aan de kinderen des verbonds het teeken te geven tot den dienst der ceremoniën behoorde en daarom alleen voor Israël gold. En dat kan men niet. Want de belofte Gods in dit verbond geschenken, dat God de Heere de *God onzer kinderen* is, geldt evenzeer voor onze kinderen als voor de kinderen van Israël, en Gods ordinantie, dat de kinderen het teeken en zegel van die belofte ontvangen moeten, blijft derhalve evenzeer voor ons van kracht.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

Dr. S. O. LOS M. A. BEGINSLEN VAN DE KARAKTERKUNDE. Eerste stuk. Methode. — Uitgever I. L. van Schaik. — Pretoria 1913.

1.

De schrijver van deze Studie, wier eerste stuk wij onlangs ontvingen, is ten onzent geen onbekende. Na de gereformeerde Kerken van de LIEB en HILVERSUM als predikant te hebben gediend en, onder Prof. v. d. WYCK, te Utrecht op een dissertatie over: *ARISTOTELES IN NEDERLAND* tot doctor in de Wijsbegeerte te zijn gepromoveerd, verliet hij zijn vaderland voor ZUID-AFRIKA waar hij thans, te POTCHERSSTROOM, hoogleraar is aan de Theologische School der CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

In den titel der Studie zou 'Beginselen' aanstoot doen denken. Maar reeds op p. 2, waar Dr. Los schrijft: 'In deze studie zullen de beginselen van de wetenschap van het karakter worden nagespeurd', blijkt, dat het woord in den zin van *PRINCIPIA* moet verstaan.

Daar sluit zich dan aan: 'Eerst de methode van deze wetenschap, daarna de klassificatie en dan de middelen van de karaktervorming'. Alzoo de partitie.

Als ik het nu goed begrijp, zullen dus in dit eerste stuk hetwelk, als onderitel, *METHODEN* het, de beginselen der methode van de wetenschap van het karakter worden nagespeurd.

In dat eerste stuk dan, over de Methode, behandelt de Schrijver, in het kort bestek van 42 bladzijden, 9 onderwerpen en wel onder de volgende opschriften: 1. Een zelfstandige wetenschap; 2. Historie; 3. Inductieve Methode; 4. Deductieve Methode; 5. Kritiek op de Deductieve Methode; 6. De Ethologie en de Moraal; 7. De karakterkunde geen Kultuurwetenschap; 8. Een Kunsttheorie en 9. Het Voorbeeld.

Voor de Schrijver tot de behandeling van dit alles overgaat, geeft hij nog op p. 2 een, volgens hem, algemeen geldende omschrijving van karakter, wanneer hij zegt: 'deze zelftegevoelende eenheid in het zelfbewustzijn vastgewortelde zedelijke beginselen noemt men het karakter'.

Reeds een oppervlakkige blik op het hierboven vermelde lijstje van 9 onderwerpen doet zien, dat sommige daarvan slechts in reder verwoordt verband staan met de 'Methode' der wetenschap van het karakter.

De eerste twee onderwerpen, No. 1 en No. 2, die meer op hun plaats zouden zijn geweest in een, aan de Methode voorafgaande INLEIDING.

Afgezien van dit architectonisch bezwaar, ben ik het goed eens met de in No. 1 gestelde bewering, dat, al is ook de wetenschap van het karakter een onderdeel van de Ethiek en van de Paedagogiek, zij toch het recht heeft op den naam eener zelfstandige wetenschap. Met name, sedert KANT in 1793 zijn *ANTHROPOLOGIE* gaf met daarin als 2e deel: *DIE ANTHROPOLOGISCHE CHARAKTERISTIK*. Van der Art, dat Innere des Menschen aus dem Aeusseren zu erkennen, — is het karakter, zoowel van het individu als dat van de sekse, het volk, het ras en zelfs van het geslacht, al meer tot afzonderlijk voorwerp van onderzoek en nadenken gemaakt. JOHN STUART MILL kon dan ook in het *Vie* boek van zijn *A SYSTEM OF LOGIC*, waarvan de 1e editie in 1843 en de 9e in 1875 verscheen, een afzonderlijk hoofdstuk wijden aan de *ETHOLOGIE OF DE WETENSCHAP VAN DE KARAKTERVORMING*.

Met dien naam *ETHOLOGIE*, die niet zoals LOS in een zonderlinge vergissing, welke hij echter later, op p. 21, herstelt, op p. 2 schrijft, 'van het Griekse woord *ethos* = zede, gewoonte', is afgeleid, maar van *ethos*, dat meer het innerlijk bestaan en alzoo het karakter uitdrukt, — heeft MILL onze wetenschap gedoopt.

MILL zelf schrijft daaromtrent *LOGIC VI C. V. § 4*: 'Zoo ontstaat een wetenschap, die ik zoo voorschijn den naam *'ETHOLOGIE* te verleen, van *ethos*, een woord, waarmee de uitdrukking *KARAKTER*, zoals ik haar hier gebruik, nauwkeuriger overeenkomt dan met eenigander woord in deelde taal'.

Volgt No. 2: *HISTORIE*, — waarin Los een overzicht geeft van wat ik zou willen noemen de geschiedenis van het vak. Een ter ontzetting zeker niet ongeschikt overzicht, maar waarin tot mijn bevreemding niet slechts BEETS inaugureert oratie: *KARAKTER, KARAKTERISCHHEID EN KARAKTERVORMING*, maar ook de monografie van DR. MEES en die van Prof. HEYMANS ontbreekt, al wordt van den laatste ook diens te Groningen en te Amsterdam gehouden lezing vermeld.

Verder zou ik onder de Nrs die hier, in het stuk over de beginselen van de Methode der Ethologie besproken zijn, maar die, naar het mij voorkomt, beter elders onder dat waren gebracht, ook willen rekenen No. 9: Het VOORBEELD.

Tegen den inhoud daarvan heb ik geen bezwaar. Prof. LOS schrijft daar, met name waar hij eenzijdig, in verband met de christelijke geloofsvervalsing: 'Het subject in Jezus was dat van de Zoon van God', de vraag bespreekt: 'of Jezus ook een karakter heeft gehad?' en anderzijds op het feit wijst, dat de Schrift op Jezus als ons voorbeeld wijst —, lezenswaardige dingen; dingen waar ieder goed gereformeerde mee zal instemmen. Maar toch wil het mij voorkomen, dat dit No. 9 naar het derde deel der Studie hetwelk de beginselen naspeurt 'van de middelen der Karaktervorming', zou moeten verhuizen.

Het 'voorbeeld' immers is een *der middelen*. Eindelijk heb ik, uit het oogpunt van architectoniek, bezwaar tegen het behandelen in dit methodologisch deel der Studie, van de onder No. 6, 7 en 8 genoemde onderwerpen. Deze drie onderwerpen toch: *DE ETHOLOGIE EN DE MORAALE*; *DE KARAKTERKUNDE GEEN KULTUURWETENSCHAP* EN *EEN KUNSTTHEORIE*, behooren toch zeker, als bij elke andere wetenschap, tot het 'inleidende' deel. In zulk een inleidend deel moet onder meer na het object eener wetenschap, zoowel haar verhouding tot andere wetenschappen worden omschreven, als aangewezen onder welke groep van wetenschappen zij onder te brengen is.

Wat nu het onder 6 besproken onderwerp betreft: *DE ETHOLOGIE EN DE MORAALE*, doet het, na wat wij gezien hebben van het nog zoo betrekkelijk kort geleden ontstaan der Ethologie als een zelfstandige wetenschap, eenigzins wonderlijk aan, Dr. LOS uit een terminologisch overzicht' zijn lezer te doen blikken, 'dat de scholastieke en de protestante moralisten geen afzonderlijke karakterkunde hadden.' (p. 22). Daarentegen is wat hij hier verder schrijft over het innig verband van Ethologie en Moraal voor ieder volkomen begrijpelijk.

En wat nu de onder 7 en 8 besproken onderwerpen betreft, is mijn bezwaar niet alleen, dat zij hier, in het methodologisch deel, niet ter plaatse zijn, maar ook, dat zij hier, wij het toch gaat over wat de Ethologie niet en wat zij dan wel is, — onder twee in steen van onder een rubriek zijn gebracht. Iets wat weer allerminst te kort doet aan mijn waardering voor veel wat onder die twee Nrs. te vinden is.

Alzoo eerst: *DE KARAKTERKUNDE GEEN KULTUURWETENSCHAP*. Waarom LOS, na zoo pas gesproken te hebben van Ethologie, nu op eens weer van 'Karakterkunde' gaat praten, is mij niet duidelijk. Maar mijn volkomen instemming heeft weer zijn bewering, dat het predikaat *kultuurwetenschap*, in den gangbaren zin van dit woord aan de Ethologie of de Karakterkunde moet ontzegd.

Spreek men toch van *Kultuur*, dan denkt men aan de bearbeiding van al het 'natuurlijke' en dan meer bepaald aan de psychische krachten, die aan de menscheelike natuur inhaerent zijn (de ideele kultuur). Als zodanig is de wetenschap der kultuur een geestelijke wetenschap, waarbij het als in andere geestelijke wetenschappen en in onderscheiding van de natuurwetenschappen, niet maar alleen om wat is, maar ook om wat behoort te zijn, m. a. w. om waardebeoordeling gaat. Het bezwaar nu van Dr. LOS tegen het praedicteeren van de Ethologie als *kultuurwetenschap* ziet hij in het veelal nadruk leggen bij de laatste op de ontwikkeling van de *gemeenschap* en waarbij dan de *individualiteit* of de *persoon* verlaagd wordt tot een instrument, een schakel in de keten, die leidt tot verhoging van het sociale leven'. Bij deze opvatting nu wordt de vorming van het karakter te uitsluitend toegeschreven aan den invloed van het sociale milieu en daardoor de betekenis van de persoonlijkheid uitgeschakeld, of ook wel 'persoonlijkheid en karakter vallen samen'. Lezenswaardig is hier ook wat gezegd wordt over 'de psychische en de fysieke causaliteit en over de wet der 'scheppende synthese' die in de geestelijke wetenschappen heerscht en waardoor men verstaat de Synthese of verbinding van psychische elementen, waaruit iets nieuws ontstaat dat uit die elementen zelf niet verklaard kan worden'.

Iets wat mij steeds doet denken aan het even onverklaarbare van het ontstaan van water uit twee deelen waterstof en één deel zuurstof.

Z. S.
De Geref. Kerk van Tienhoven roept de Kerken van Utrecht samen ter Particuliere Synode, welke D. V. zal gehouden worden Woensdag 14 Juni a. s. te Zeist, Oosterlokaal, Slotlaan, aanvangende te 9 1/2 uur.
Opgeve van de namen der afgevaardigden en van punten voor het agendum wordt ingewacht vóór 21 Mei bij den eerst-ondergeteekende.
Namens den Raad der roepende kerk
Ds. A. C. HUIJ, *praeses*.
G. v. D. WILD, *scriba*.
Tienhoven, 29 Maart 1916.

Classis Axel.
Ingevolge art. 8a van de Huishoudelijke Regeling brengt de roepende Kerk van Schoondijke ter Uwer kennis, dat de Classicale Vergadering D. V. zal gehouden worden in de Geref. Kerk te Ter Neuzen op Donderdag 4 Mei a. s., aanvangende om 8 1/2 ure.
Punten voor het Agendum worden bij den eerst ondergeteekende ingewacht voor 13 April c. k. Met heilbide en broedergroet.
Namens den Raad der Kerk,
H. BROUWER H. MZ., *praeses*.
A. J. LEENHOUTS, *scriba*.
Schoondijke, 28 Maart 1916.

Verstuurde Gereformeerde op Samatra.
Het bestuur der Gereformeerde Vereniging te Medan (S.O.K.) deelt ons mede, dat door de Gereformeerde op Samatra, voor een eventueel door de kerken van Nederland uit te zenden reizend predikant voor Samatra, wordt toezeggend een jaarlijkse bijdrage van f. 3700 (waarvan alleen door Samatra's Oostkust en Atjeh f. 3500).
Bovendien ontving de Vereniging ten geschenke van Zijne Hoogheid den Sultan van Deli, een zeer waardevol en bijzonder gunstig gelegen terrein voor den bouw van kerk, school en pastorie. Het ligt in de bedoeling, dat met den kerkbouw zal begonnen worden, zoodra bekend is, welke classis bereid is, de zaak der uitzending van een reizend predikant voor Samatra en omliggende eilanden ter hand te nemen.
Met de uitzending van een predikant voor Samatra waar een 100-tal Geref. wonen, zal dan ook het vraagstuk betreffende de geestelijke verzorging der verstoofde gereformeerden buiten Java, belangrijk nader tot oplossing zijn gebracht.

De Secretaris der Gereformeerde Vereniging te Medan.
P. A. COLIJN.

Kort verslag van de vergadering der classis Axel der Geref. kerken, op 10 Februari 1916 te Terneuzen.

1. Namens de roepende Kerk opende Ds. H. Z. de Mildt de vergadering op gebruikelijke wijze.
2. In het moderneren nemen sitting: Ds. H. Z. de Mildt, Praeses; Ds. H. P. M. de Walle, scriba; Ds. H. van der Wal, assessor.
3. De notulen worden gelezen en onveranderd goedgekeurd.
4. De credentiebrieven worden nagezien. Het blijkt dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. Ds. H. Brouwer van Schoondijke is wegens familieomstandigheden afwezig.
5. Ingekomen stukken:
a. Verzoek van het Militair Tehuis te T. om financiële steun. Op de volgende vergadering zal over deze aanvraag beslist worden, nadat miliceringen zijn gevraagd aangaande den financiële toestand van genoemd Tehuis.
b. Schrijven van Depp. der Generale Synode, inzake verbetering van predikantstratemen. Kerkvisitationen zullen inlichtingen geven.
6. Rondvraag art. 41 D.K.O.
Een vraag van Axel wordt beantwoord.
De kerk van Z. vraagt, met het oog op groote uitgaven, welke zij voor eigen emeritus-predikant heeft, ontheffing van het classieke quotum.
Een commissie wordt aangewezen om een onderzoek in te stellen naar den financiële toestand in de kerk van Z.
7. Pauze. Afdoeving van geldelijke zaken.
8. Heropening der vergadering.
9. Axel vraagt één Zondag vacaturedienst. Wordt toegestaan.

De aanwijzing van den consulat voor Terneuzen, door de roepende kerk, wordt door de classis goedgekeurd.
10. Rapporten:
Ds. de Walle rapporteert aangaande een tuchtraak. Dit rapport zal in de kerken der classis in studie worden genomen en op de volgende vergadering opnieuw behandeld worden. Gerapporteerd wordt door de verschillende kerken aangaande militaire taken.
Het blijkt, dat de arbeid onder militairen nogal op tegenstand stuitte.
Ook de opkomst onder den predikdienst heeft niet aan de verwachting beantwoord. Wenschelijk wordt geacht, zich nogmaals tot de commandanten te wenden met verzoek, om den arbeid onder militairen zooveel mogelijk te willen steunen.

11. De overgebleven rapporten zullen ter wille van den tijd op de volgende vergadering worden uitgebracht.
12. Ds. Lammertsma deelt mede, dat hij volgens opdracht de classis heeft vertegenwoordigd bij het afscheidnemen van Ds. J. F. van Hulsteyn van de kerk van Terneuzen.
13. De volgende vergadering zal gehouden worden op Donderdag 4 Mei.
Aanvang der vergadering half negen.
Roepende kerk Schoondijke.
14. Het Kort Verslag wordt gelezen en vastgesteld.
15. De vergadering wordt gesloten met dankzegging door den Assessor.

Op last der Classis,
H. VAN DER WAL.

Buitenland.
Duitsland. De nationale gedachte op de spits gedreven. 'IJzeren bladen'.
De geschiedenis leert dat een oorlog op zich zelf niet dienstig is om het Godsdienstig leven op te wekken. Wanneer er onder of na een krijg een wederopleving van de kerk van Christus plaats heeft, is dit louter te danken aan de werking van den H. Geest, welke eerst verootmoediging werkt onder de slaande hand Gods, om daarna de verslagenen van hart te troosten met het Evangelie van Gods vrije genade in Christus. Van verootmoediging bespeurt men echter in de oorlogvoerende landen nog niet veel, al moet dankbaar erkend, dat het aan roepstemmen daartoe niet ontbreekt. Maar het is een treurig teken dat zij, die opwekken tot schiedlijdenis tegenover den hoogen God, moeten klagen over verslapping van het Christelijk geloofsleven, terwijl er daartegenover de nationale gedachte op de spits gedreven wordt.

Het is haast niet te gelooven, wat in dit opzicht niet alleen door courantschrijvers, maar ook door predikanten ten beste gegeven wordt. Dat de dood voor het vaderland de hoogste uiting van het Christelijk geloof genoemd wordt; dat allen die het vaderland tot in den dood getrouw waren, de kroon des levens behoeft wordt; is iets heel gewoons. Men stelt het zelfs voor, dat de dood op het slagveld op één lijn staat met den dood van den Zalligmaker aan het kruis! Ook is het een misgreep, dat men vaderlandslievende woorden van Fichte, Schleiermacher en Arndt in een 'Kriegsagendes' met deelen uit de Heilige Schrift gelijk stelt, terwijl daarin nationale lidenen in plaats van chorale gedrukt staan. Dat een bekend Theoloog met het oog op de wapenbroederschap met Turkije, aan den Islam bijna dezelfde waarde toekent als aan het Christendom en niets meer van een zending onder de Mahomedanen weten wil, is een bewijs, waartoe het op de spits drijven van de nationale gedachte leidt.

Opmerkelijk is het, dat bij het begin van den oorlog de modernen zich hier niet meer lieten hooren, terwijl zij in den tegenwoordigen tijd hunne stem weder luide verheffen. Zoo heeft de ultra-moderne predikant Traub van Dortmund, die zich wegens zijn gevoelen tegenover het Kerkbestuur nauwelijks als predikant heeft kunnen handhaven, 'IJzeren blaaij' in het licht gegeven, die bestemd zijn voor de mannen die aan het front staan. In no. 6 van 'Auf der Wartee' klaagt een Duitsch soldaat er over, dat zulk een geestelijke kost hem voorgezet wordt. Ook uit Neurenburg worden dergelijke blaaden verspreid, die alleen maar tot menscheverging dienen. Deze soldaat meent, dat het beste geneesmiddel voor den heer Traub zijn zou, dat hij eens veertien dagen in de loopgraven, die half vol water staan, gezet werd, en dat hij het onnig uren lang onder granaatvuur uithouden moest, om dan te zien of hij zich met zijn praten verwarmen en troosten kon. Dat Traub het nog waagt, onder zijn geschrift 'Stille Nacht' te zetten, gaat het lekenverstand van den soldaat te boven.

In 'Auf der Wartee' wordt hierop gantwoord, dat men zich moet verwonderen dat een academisch gevoerd man zulk een geschrift naar het front zenden durft. 'IJzeren blaaden' noemt Traub zijn tractaten. Hij moest zo liever 'vrookblaaden' genoemd hebben, want van Bijbelsch standpunt bezien, zijn deze blaaden niets anders dan blauwe rook. Dat hiernede niet te veel gezegd wordt, blijkt uit het blaadje dat bij gelegenheid van het 'Kerstafeest' den Duitschen krijgers aangeboden werd. Daarin schrijft hij: 'Merkt het toch, lieve dapperen gezellen, hoe wij heden bij u zijn? wordt het u niet warm om het hart? u verloofde is er; vader en moeder zoeken; u vrouw legt haar arm op uwen schouder, en zoo even werd er nog in het struikgewas gestoken, juist alsof het u kleine jongen was, die altijd zulke aardige streken in het hoofd heeft. Werkelijk, kamaraad, het is geen holle frase, het is zuivere werkelijkheid. Wij staan allen rond om uw loopgraaf en gaan met uw op wacht en op patroon, wij zijn er, ontalut maar uw oog en hart! Wij laten ons niet weggagen; gij moet ons gewaar worden. Zoo groeten wij u in dezen nacht met blij geroep!'

Aan het eind van zijn 'ijzeren blaad', schrijft Traub nog: 'De Deutsche naam staat hoog in eere en de vaandels verkondigen iets van de heerlijkheid van het Deutsche rik. Daarom danken wij op den dag van heden en houden ons overtuigd, dat het eind goed zal zijn. Waar zulk een heldere boodschap door de velden vliegt, daar is het Kerstmis; want het kwam eenmaal ook als een ster in den donkeren nacht en verhaalde van sterke hoop en nieuw heil voor de volken. Waar uw moed blinkt als een ster en waar uwe aangezichten blinken als lichten, dat ziet men Kerstmis in levenden lijve... Wij groeten de sterren, op dat zij u groeten. Het licht komt wanneer gij en wij te samen licht zijn... Stille nacht, heilige nacht!'

Is het te verwonderen dat zulke woorden ergernis geven?

GEMENGD NIEUWS

Zending op Nieuw-Guinea in de oorlog. De Zending op Nieuw-Guinea, waar de Rijnsche en Neuenstedtsauer Zending arbeiden, heeft volgens berichten d'v. tot Februari 1915 geen, weinig van den oorlog te lijdén gehad. Toen de Australische de Duitsche huizen beïetten, kon de Rijnsche Zending in Bonga 127 heidenen doopen. De Duitsche zendingen werden door de Australische overboden vriendelijk behandeld. Ook bolen Anglikaansche zendingen hulp. De Missionsinspector der Neuenstedtsauer Zending, Steck, die als dienstdoende Duitscher geworven had den neutraliteitsart te leggen en die een Duitsch officier mede geholpen hebben uit zijn gevangenschap te ontflechten, werd in Maart gevangens genomen om later met de zendingen Laur en Kaum naar Australie gebracht te worden, terwijl de zending Peter op Nieuw-Guinea gevangens gehouden werd. De andere Neuenstedtsauer zendingen schijnen einde Juni nog in vrijheid en aan den arbeid geweest te zijn.

Gezengende werking van het alcoholverbod in Rusland. Meermalen is beweerd, dat het alcoholverbod dat bij het begin van den oorlog in Rusland uitgevaardigd werd, op allerlei manieren ontduken worde. Het is bewezen dat deze berichten sterk overdreven zijn. Wel is hij, een feit, dat het drankmonopolie in de eerste helft van 1915, 403,8 miljoen roebels minder in de Russische schatkist bracht, dan in een gelijk tijdverloop in 1914. Dat dit geld niet op heimelijke wijze voor sterken drank werd uitgegeven, blijkt uit de omstandigheid dat trots den oorlog de spaarzaam in Rusland 300 millioen roebels in hetzelfde tijdverloop meer ontvingen dan in 1914, terwijl nog 87,7 miljoen in geldwaarde papieren bij de spaarkassen werden gedeponeerd. Deze cijfers zijn even duidelijk als wetsprekend.

WINCKEL.

Voor Kinderen.
AAN VRAGERS.
In I Kon. 17 wordt gesproken van de tegenstanders van koning Salomo. Maar nu is mij niet duidelijk wat staat in vs. 24. Was Dama-his dan niet onder Salomo's macht (zie ook vs. 25). Ook begrijp ik niet recht wat in vs. 27 staat en in vs. 28 over het huw. van Jozef. Bedoeld hoofdstuk vermeldt hoe God, om Salomo te straffen voor zijn afgodrij, hem vijanden verwekte die zijn rust verstoorden. Drie worden genoemd:
Hadad van Edom,
Rezon van Syrie,
Jereboam uit Israel.
Over den tweeden en den derden loep de vraag.
Van Rezon lezen we in Kon. 11: 22, 24 en 25.
Ook verwekte hem God eenen wederpartijder.